

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1915 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring i 33 § väglagen.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 32, hava herr *Nilsson* i Linnås *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 33 § väglagen, att i densamma inrymmes befogenhet för kronolänsman med biträde av två nämndemän att utsyna, varest väglagningsämnen för de allmänna vägarnas underhåll tjänligast och till minsta skada för jordägaren må avhämtas, samt bestämma till vilket belopp ersättning därför skall utgivas, varjämte motionärerna anhållit, att vederbörande utskott måtte uppgöra förslag till de ändringar och omformuleringar av paragrafen, som för vinnande av motionens syfte är erforderligt.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Underhållet av de allmänna vägarna i vårt land är med stöd av nu gällande väglag fördelat att fullgöras in natura av ägarna till i mantal satt jord samt viss annan fastighet. För att kontrollera huru denna skyldighet fullgöres samt för att påsyna fullgörandet av eventuella brister, ävensom för att värdera kostnaden för desammas fullgörande, hållas årligen inom varje kronolänsmansdistrikt en vägsyn och en efterbesiktning. Fullgör väghållare icke sin underhållsskyldighet på det sätt, att han påför vägen tillräcklig mängd väglagningsämne, eller det ämne, som påförts, icke är av den beskaffenhet, att det av vägsynen godkännes, kan han, efter åtal vid häradsrätten, dömas till böter. Gott väglagningsämne finnes icke på långt när över allt, och erfarenheten har visat, att jordägaren icke alltid är villig upplåta sådant, där detta likväl kunnat ske utan nämnvärd skada för hans egendom.

Då väglagen stadgar, att den, som fått sig tilldelad underhållsskyldigheten för en vägloft, också ovillkorligen skall fullgöra denna sin skyldighet, bör även denna lag innehålla en bestämmelse, som gör det möjligt för väghållaren att, även mot en jordägares bestridande, utan allt för stora kostnader skaffa sig rätt att taga väglagningsämne å annans mark.

I detta avseende stadgas i 33 § väglagen följande: Å kronans allmanning må sand, grus eller sten till vägs underhåll utan ersättning tagas efter vederbörande skogstjänstemans anvisning. Om hämtning av väglagningsämnen från kronans jordbruksdomäner stadgas särskilt. Vill någon å annans mark taga sand, grus eller sten till vägs underhåll och kan överenskommelse med jordägaren icke träffas, äger häradsrätten, då väghållningsskyldig eller vägstyrelse därom instämmer talan, bestämma varest nämnda väglagningsämnen tjänligast och till minsta skada för jordägaren må avhämtas samt till vilket belopp ersättning därför skall utgivas.

För att erhålla den rätt, som i paragrafen avses å annans mark, som icke tillhör kronans allmänningar och jordbruksdomäner, fordras sålunda stämning till häradsrätten samt laga syn med åtföljande orimliga kostnader i förhållande till den tvist det gäller att lösa. Då framställer sig den frågan, huruvida ingen annan form kunde finnas att lösa en sådan tvist, utan risk att den ena eller andra partens intressen trädas för nära.

Enligt 35 § i samma lag skall vägsyn förrättas av länsman med biträde av två nämndemän. Dessa personer äro i allmänhet genom biträde vid vägsyner inom sin ort erfarne män på detta område, och därför så väl skickade att bedöma en sådan fråga som denna, att man tryggt kan anförtro dess avgörande åt den ordinarie vägsynen. Detta så mycket hellre som våra nämndemän i allmänhet själva äro jordbrukare och väghållare, och, då det gäller att fatta beslut i eu sådan fråga som denna, äro bundna av sin domareed.»

Utskottet. Utskottet finner sig icke övertygat om lämpligheten eller behovet för närvarande av en ändring av det i 33 § lagen om väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891 stadgade förfarings sättet för bestämmande, varest å annans mark och till vilket pris väglagningsämnen för underhåll av allmän väg tjänligast och med minsta skada för jordägaren må avhämtas, för de fall överenskommelse med denne ej kan träffas.

Olägenheterna av nu stadgade förfaringssätt, som, där överenskom- melse ej kan träffas, nödvändiggör stämning till häradsrätten och pröv- ning genom denna av tvistefrågan, torde hava avsevärt överdrivits av motionärerna. Dessa synas nämligen förutsätta, att häradssyn som regel skulle vara erforderlig för häradsrätts prövning av ifrågavarande an- gelägenhet, vilket i sin ordning skulle medföra oskäligen kostnader. En- ligt vad erfarenheten giver vid handen, torde det tvärtom vara jäm- förelsevis sällsynt, att häradssyn för sådant ändamål behöves ifråga- komma, utan synes i flertalet fall, där frågan drages inför häradsrätt, avgörande kunna grundas på under vederbörande rättegång inhämtade, av rätten vitsordade upplysningar rörande förhållandena på platsen för den ifrågasatta grus- eller stentakten. I sådana fall torde kostnaderna ej bliva större än vid vilket annat förfarande som helst för lösande av tvist, därest det skall erbjuda garanti för objektivt bedömande och lämna nödig trygghet.

Vidare bör ihågkommas, att vägstyrelse äger rätt att ingripa för att få behovet av väglagningsämnen tillgodosett, en utväg, som torde anlitas i många fall, där tvister av större betydelse uppstå eller eljest förhållandena sådant påkalla.

I det stora flertalet fall, då frågan gäller jämförelsevis mindre ekono- miska värden, torde emellertid parterna träffa uppgörelse i godo och undvika rättegång. Uppstår tvist — och denna kan ju gälla större värden, exempelvis grustäkt för underhåll av längre vägsträcka och å mark, som för jordägaren på grund av särskilda omständigheter kan hava synnerligt värde — synes det utskottet icke tillrådligt att minska den rättstrygghet, som den nu gällande ordningen i sådant fall skänker. Motionärernas förslag att lägga häradsrätts ifrågavarande befogenhet i händerna på förrättningsmännen vid vägsyn är enligt utskottets mening föga välbetänkt, vare sig man ser saken från jordägarens eller de väg- hållningsskyldigas synpunkt.

Den omständigheten, att sistlidet års senare riksdag, som i skri- velse till Kungl. Maj:t anhållit om utredning angående rätt för under- hållsskyldige i avseende å *enskilda* vägar att taga väglagningsämnen å annans mark, i sammanhang därmed uttalat sig för bestämmande genom på särskilt sätt utsedd skiljenämnd av förutsättningarna och villkoren för tillgodonjutande av en dylik rätt, torde ej böra tillmätas någon av- görande betydelse för här ifrågavarande spörsmål. Oavsett de tvivels- mål utskottet tillåter sig hysa i fråga om antagandet, att kostnaderna

för ett sådant skiljemannaförfarande skulle i någon avsevärdare mån eller under alla förhållanden understiga dem, som betingas av prövning genom häradsrätt, bör det givetvis ej förbises, att utsträckningen av och trafikförhållandena å de allmänna vägarna medföra helt andra och större anspråk på mängden av för deras underhåll erforderliga väglagningsämnen.

Slutligen vill utskottet erinra därom, att de jämlikt nådigt bemyndigande av chefen för finansdepartementet den 29 september 1911 tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning angående åtgärder för åvägbringande av en jämnare fördelning av väghållningsbesväret m. m., enligt vad känt torde vara, i en näraliggande framtid komma att för Kungl. Maj:t framlägga av utredningen föranlett förslag i ämnet. Det synes utskottet även av denna anledning vara opåkallat att nu till särskild behandling upptaga en sådan detaljfråga som den ifrågavarande.

Med stöd av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 12 mars 1915.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: hrr Persson, Ericsson, Odelberg, Petersson, Holmquist, Fahlén, Hellström, Lindblad, Åkerlund, Nilsson i Tånga, Sjöblom, Ekerot, greve Hamilton, greve Wachtmeister, Nilsson i Linnås och Hage.

Reservationer:

av herrar *Persson, Lindblad, Nilsson* i Tånga, *Ekerot, Nilsson* i Linnås och *Hage*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Såsom motionärerna framhålla, äger underhållsskyldig i avseende å allmän väg att efter överenskommelse med jordägare å dennes mark mot ersättning taga väglagningsämnen. Kan sådan överenskommelse ej träffas, äger häradsrätten bestämma, var och till vilket pris väglagnings-

ämnen må tagas. För att kunna rättvist bedöma alla de omständigheter, som böra hava inflytande på frågans avgörande, torde, såsom i motionen frambålles, otvivelaktigt i ett flertal fall härads syn vara erforderlig. Att vid sådant förhållande kostnaderna ofta nog bliva oproportionerligt höga, synes utskottet obestriddigt. Därtill kommer, att, där klagan föres över häradsrättens utslag, en avsevärd tid hinner förflyta, innan frågan blir slutgiltigt avgjord, och att, under därav föranlett dröjsmål, det kan vara fara värt, att vägen försämras eller vägunderhållarna förorsakas oskäligen utgifter till följd av nödvändigheten att förskaffa sig erforderliga vägfyllnadsämnen från annan, mera obekvämt belägen plats.

Utskottet finner sålunda fullgoda skäl tala för en förenkling av förfarandet ifråga. Det torde emellertid med fog kunna ifrågasättas, huruvida motionärernas förslag i syfte att vinna detta mål är välbetänkt. Såsom synes, avser förslaget att lägga häradsrättens ifrågavarande befogenhet i händerna på kronolänsman och två nämndemän eller samma personer, som äro tjänstförrättande vid vägsyn. Emot en dylik anordning torde åtskilliga betänkligheter möta, främst med hänsyn därtill att de av motionärerna föreslagna synemännen icke alltid torde besitta den erfarenhet och noggranna kännedom om de lokala förhållandena i varje särskilt fall, som motionärerna göra gällande.

Det synes emellertid ej uteslutet att finna en lämpligare utväg för frågans lösning. Då sistlidet års senare riksdag, i anledning av därom väckt motion, uttalade sig för beredande av rätt att till fullgörande av skyldighet att underhålla *enskild* väg taga väglagningsämnen å annans mark, förordade riksdagen tillika, uti motiveringen till den i ämnet till Kungl. Maj:t avlätna skrivelsen, en sådan ordning i avseende å nämnda rätts tillgodonjutande, att, då frivillig överenskommelse därom ej kunde träffas, det lämpligen borde överlätas på en nämnd att slutligt bestämma, var och under vilka villkor väglagningsämnen finge tagas, beloppet af ersättningen därför, ävensom befogenheten av de villkor i övrigt, som av markägare kunde hava uppställt. Beträffande sammansättningen av denna nämnd syntes riksdagen flera möjligheter kunna lämpligen ifrågasättas. Huvudvikten ansågs dock böra läggas därpå, att, för undvikande av alltför dryga kostnader, ett dylikt pröfningsförfarande kunde äga rum under de enklaste former, som läte sig förenas med ett behörigt iakttagande av tryggande garantier för ett sakkunnigt och opartiskt bedömande av frågan. Då på grund härav prövning av häradsrätten, eventuellt efter härads syn, icke ansågs lämpligen böra ifrågakomma,

funnes, enligt riksdagens mening, skäl för ett övervägande, huruvida icke, såsom i berörda motion föreslagits, uppgiften ifråga kunde anförtros åt en nämnd, bestående av exempelvis tre personer, valda bland nämndemän eller gode män i skiftesärenden på så sätt, att jordägaren skulle äga rätt att utse en ledamot, den eller de väghållningsskyldige en och de sålunda utsedda den tredje.

Det synes utskottet vara en näraliggande och följdriktig utveckling av det sålunda föreslagna tillvägagångssättet att, även beträffande allmänna vägar, häradsrätts uppgift i förevarande avseende övertages av en på dylikt eller likartat sätt åstadkommen skiljenämnd, så mycket hellre som det icke lär kunna anses önskvärt eller eljest av förhållandena påkallat att vid tvist om rätt att taga väglagningsämne å annans mark olika förfaringssätt skulle tillämpas beträffande allmänna och enskilda vägar.

Slutligen vill utskottet erinra därom, att jämlikt nådigt bemyndigande chefen för finansdepartementet den 29 september 1911 tillkallat sakkunniga för verkställande av utredning angående åtgärder för åvägbringande av en jämnare fördelning av väghållningsbesväret m. m. Då det synes utskottet angeläget att vid nämnda utredning önskemålet om en förenklad procedur i förevarande uti 33 § av väglagen omförmälda hänseende vinner allt det beaktande, som detsamma, enligt utskottets åsikt, vederbör, får utskottet, med åberopande i övrigt av de synpunkter i avseende å sättet för detta önskemåls realiserande, som ovan angivits, hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda och till riksdagen inkomma med förslag till förenklade bestämmelser i avseende å det i 33 § av lagen om väghållningsbesvärets utgörande å landet den 23 oktober 1891 stadgade förfaringssätt, då någon vill å annans mark taga väglagningsämnen och överenskommelse med jordägaren ej kan träffas.»

samt av greve *Hamilton*.
